كۆمەڵگا و تووشبوون بە نەخۆشیە زایەندیەكان

فەرهەنگ جلال / سلێمانی
Farhang_jalal@hotmail.com

لە سەرەتای بوونی مرۆڤایەتیەوە تاكو ئێستا مرۆڤ بە چەند قۆناغێكی جیاواز و جۆراو جۆردا تێپەڕیوە , هەر قۆناغە و بە پێی كات وشوێنی خۆی چەند تایبەتمەندییەكی جیاوازی خۆی هەبووە , وە هیچ كام لەم قۆناغانەش بە كەم و كورتی و ئەزموونی ناخۆش كۆتایی‌پێ نەهاتووە ... جا پرۆسەی هاوسەرگیری خێزان یەكێكە لە ئەركە گرنگەكانی سەرجەم كۆمەڵگا لەم ڕوانگەیەشەوە خێزان وەك یەكەی پێكهێنەری , كۆمەڵێك ڕۆڵی تایبەتمەندی خۆی دەبینێت ... گومان لەوەدا نییە هەر خێزانێ پەرتەوازە و بێ شیرازە بێت ئەوا هیچ ڕێزێك دانانێت بۆ پرۆسەی هاوسەرگیری ... وە لە ئەنجامدا تووشی دەیەها نەخۆشی ترسناكی كوشندەدەبێت وەك ئایدز و سیلان و زوهری , تاد ....

كە چارەسەركردنیان لە دنیای ئەمڕۆی پڕ تەكنەلۆژیادا زۆر ستەم و زەحمەتە , زۆر هۆكار هەن كە دەبنە هۆی نەخۆشیە ترسناك و زایەندیەكان یەكێك لەو هۆكارانە ڕێز نەگرتنە لە بنەماكانی خێزان و ئەو سنوور و یاسایانەی كە بۆ كاری سێكسی دانراوە , كە لە ئەنجامی ئەم كارو كردەوە بێ سنووریانە , نەخۆشیە زایەندەكان ڕۆژ بە ڕۆژ بیر و هۆشی زانایان و پسپۆڕانی ئەم بوارەی سەرقاڵتر كردووە , هەروەك (جیمس ریستون) لە ڕۆژنامەی نیۆرك تایمز بلاّوی كردەوە (مەترسی ووزەی كرداری سێكسی لە كۆتایدا لە مەترسی ووزەی ئەتۆم گەورەتر دەبێت) (ریستون) مەبەستی كرداری سێكسی بێ سنوورە , كە بەردەوام لە زیاد بووندایە و هەڕەشە لە هەموو خێزانێكی ئەم جیهانە دەكات كە ئەو نەخۆشیە سامناكەش ئایدزە , ئەم ڤایرۆسە بە ترسناكترین نەخۆشی دادەنرێت لە جیهاندا و كە خاسیەتی ئەم ڤایرۆسە سەرجەم خانەكانی لەشی مرۆڤ داگیر دەكات و هێزی بەرگری كردنی لەشی مرۆڤ وا لێدەكات كە توانای بەرگری كردنی نەمێنێ .

ئەم ڤایرۆسە بە مانا پزیشكییەكەی پێی دەڵێن (hiv) سەرەتای ئەم ڤایرۆسە كوشندەیە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (1981) كە لە لای زۆربەی ووڵاتانی ڕۆژئاواو ڕۆژهەلاّت بە (ئەژدیهای سەدەی بیستەم) ناوی دەبەن ... مێژوو نووسی بە ناوبانگ (ئارنۆڵد توینبی) پێمان ڕادەگەیەنێت پەرەسەندنی نەخۆشیە زایەندەكان لە وانەیە ببێتە هۆی داڕووخانی شارستانێتیەكان وە باشترین خۆپاراستن لەم ڤایرۆسە لە كۆمەڵێك خاڵدا كۆ دەبێتەوە . كە دەبێتە هۆی ڕۆڵی ونبوونی خێزان .

كە بە كوورتی هەندێ لەسەر خاڵەكان دەخەمە بەردەستی خوێنەرانی ئازیز كە چەند ئاماژەیەكی كەمە بۆ تووش نەبوونی مرۆڤ لەم ڤایرۆسە ,

1. دووركەوتنەوە لە ئافرەتی سوزانی .
2. دروست كردنی ژیانی هاوسەری .
3. پابەند بوون و ڕێزگرتن لە كرداری جووتبوونی ژن و مێردایەتی .

ئومێدەوارم كوڕان و كچانی شارە خۆشەویستەكەم بۆ ئەوەی گیرۆدەی ئەم ڤایرۆسە كوشندەیە نەبن پابەندی ڕەوشت و بەهاكانی كوردەواری بن و وە دووربن لەو ڕەوشتانەی كە نامۆیە بە بەها جوانەكانی میللەتەكەمان وە دروست كردن و پێكهێنانی ژیانی هاوسەری هۆكارێكی سەرەكییە بۆ خۆپاراستن لەو جۆرە نەخۆشیە زایەندییانە (برتراند راسل) زانای بەریتانیە و دەڵێ :– (زۆر لە خێزانە كۆمەڵگا ڕۆژئاواییەكان تیاچوون , تیا چوون نەك لەبەر ئەوەی زانست و پێشكەوتن نەبێت , بەڵكو تیاچوون لە بیر و بڕوا و هەستی ڕۆحی خۆیان و كۆمەڵگایان) .